

M2919-2
9(c2)
C 642

Михайло Сопилюк
Микола Бачинський

ЗАЛІЩИКИ: роки, події, люди

Том 2

ЗМІСТ

Розділ I. Соціальний розвиток та суспільно-політичні процеси в кінці 1920–30-х роках	3
Садівництво, виноградарство і городництво та активізація торгівлі фруктами і овочами	3
“Свято винозбору” в Заліщиках	21
Гості Заліщиків 1930-х років	42
Соціальний розвиток та видатні особистості міста	54
Політичні процеси в 1930-х роках. “Пацифікація”	75
Стан охорони здоров’я і освіти в 20–30-х роках ХХ століття	92
Розвиток мистецького життя у міжвоєнний період (1920-1930 рр.)	119
Кооперативний рух у міжвоєнний період	126
Розділ II. Діяльність громадських товариств і духовне життя в Заліщиках у міжвоєнний період	134
Організація “Луг”	134
Діяльність “Просвіти”	137
Товариство “Рідна Школа”	144
Діяльність “Союзу Українок”	147
Товариство українських робітників “Сила” в Заліщиках	153
Молодіжні організації в 1930-х роках	154
Польські товариства в Заліщиках	157
Церковне життя і розвиток духовності в міжвоєнний період	159
Спортивне життя Заліщиків у першій третині ХХ століття	171
Кримінальна хроніка Заліщиків	182
Розділ III. Заліщики в роки Другої світової війни	188
На початку Другої світової війни	188
“Визволення” Заліщиків Червоною армією у вересні 1939 року	202
Перші радянські перетворення в Заліщиках	216
Депортації населення та Буковинський похід Червоної армії	226
Заліщики в першій половині 1941 року	234
Початок радянсько-німецької війни	237
Жорстоке вбивство в’язнів на залізничному мосту в Заліщиках	244
Захоплення Заліщиків окупаційними військами	251
Проголошення Української держави	251

Організація влади і життєдіяльності міста	263
Становище населення в умовах окупації. Діяльність УЦК	278
Знищення єврейського населення Заліщиків	290
Окупаційний терор і активізація руху опору в Заліщанщині	296
Відступ німецьких військ. Бої за місто Заліщики	308

Розділ IV. Повернення радянської влади.

Рух опору в 1940-1950-і роки	322
Відновлення радянської влади	322
Більшовицькі репресії та активізація українського підпілля	328
Польсько-українські конфлікти	336
1945 рік – масові репресії та збройна боротьба УПА	339
Акція депортації населення	349
“Велика блокада” і нові репресії в Заліщиччині	352
Вибори 1947 року “по-радянськи” і організація колгоспів	358
Остаточне придушення руху опору в 1950-х роках	366

Розділ V. Заліщики в повоєнний період .....

Відбудова міста після звільнення від окупації	371
Функціонування закладів освіти в післявоєнний період	378
Труднощі соціально-економічних і суспільних умов розвитку	386
Соціально-економічний розвиток у 1950-х роках	399
Релігійне життя та розвиток культури в повоєнні роки	415

Розділ VI. 1960–1980-і роки в історії Заліщиків .....

Заліщики в 1960-і роки	428
Заліщики в 1970–80-і роки	450
Релігійне життя Заліщиків у 1970-1990 роках	468
Культурно-мистецький розвиток міста	473
Спортивне життя міста	482

Розділ VII. Заліщики в роки незалежності .....

Заліщики в період відновлення незалежності України	487
Заліщики в 2000-і роки	504
Духовне відродження в роки незалежності та церква	529
Культурно-мистецьке життя міста	548
Розвиток фізкультури і спорту	555

Наші знані земляки.....	561
Післямова	565
Додатки.....	567
Список джерел та літератури.....	604
Про видання	616
Слово подяки	617
Про авторів	619

Евангелістський костел знищено під час Першої світової війни. У 20-х рр. протестантський храм, який стояв пустою, розібрано. У 30-х рр. ХХ ст. в Заліщиках була німецька лютеранська парафія, яка об'єднувала громади трьох населених пунктів: Заліщики, Синьків, Бедриківці (Фрідріхсдорф, громада створена в 1785 р.). У 1930 р. в Заліщиках була евангелістська община, яку адміністрував пастор зі Львова. В донесенні тернопільського воєводи в Міністерство релігійних визнань від 25 січня 1932 р. довідуємося, що в Заліщиках була німецька лютеранська парафія. У 1937 р. в ній налічувалося 68 душ. Далі згадок про цю конфесію в нашому місті не зустрічається.

Спортивне життя Заліщиків у першій третині ХХ століття

Спортивне життя міста Заліщики також має свою історію. Організовувалося воно в процесі розвитку і становлення різних громадських товариств і формувань, що мали в арсеналі форм своєї діяльності залучення молоді до занять фізкультурою і спортом. Це були українські товариства "Сокіл", "Луг", "Січ", "Просвіта", "Рідна школа", польські – "Стшельци", "Соколи", харцери, а також молодіжні єврейські організації. Кожне з них у тій чи іншій мірі популяризувало та залучало заліщицьку молодь до спортивних вправ, ігор і змагань. Популяризаторами спорту виступали і численні гості міста, відпочивальники, туристи, екскурсанти та інші ентузіасти мандрівок. Тож з огляду на те, що Заліщики вже від початку ХХ ст. поступово стають курортним містечком, заняття різними видами спорту з часом теж набуває певної популярності. Різні спортивні змагання, у тому числі й за участю спортсменів з інших міст, були й в програмі масових заходів, що проводилися в період традиційного "Свята винозбору" в 30-х роках. А ще одним із чинників розвитку окремих видів спортивних змагань і вправ було одвічне суперництво, хай мирне, але завзяте української, польської та єврейської молоді, що відображало традиційний національний склад нашого міста та села Старі Заліщики.

Фрагмент Заліщиків. Зліва – тенісний корт

Першою і найвпливовішою гімнастично-спортивною організацією на Тернопільщині було польське гімнастичне товариство "Сокіл". В Заліщиках філія товариства була створена 1892 року. Тоді налічувала 88 членів (30 ді-

вчат і 58 хлопців. Діяв стадіон, функціонували спортивні гуртки: гімнастичний (12 членів), легкоатлетичний (18 членів), веслувальний (6 членів).

Виникло й українське спортивно-стрілецьке товариство "Січ". Крім традиційних видів, у його арсеналі була також організація вправ зі стрільби, їзди на конях і велосипедах, плавання, веслування, фехтування. Організовувалися показові вправи. Напередодні Першої світової війни в Заліщиках було 14 філій товариства. Січовим рухом керував кандидат адвокатури д-р Дудикевич. 12 липня 1914 р., напередодні вибуху війни, 12 тисяч січовиків і січовичок перемаршували містом Заліщики.

У другій половині 20-х рр. у середовищі місцевої української молоді активізується спортивно-фізкультурний рух. Незаперечним авторитетом в організації українського спорту і фізкультурного руху в Заліщиках був доктор Маріян Долинський. Сам у минулому знаменитий спортсмен, він багато років виступав ініціатором і організатором численних спортивних заходів, всіляко заохочуючи до участі в них українську молодь та підтримуючи її намагання долучитися до нових видів спортивних занять: велоспорту, легкої атлетики, лижного спорту, футболу. М. Долинський був членом і головою різних спортивних товариств і організацій.

Сам М. Долинський не любив хвалитися своїми спортивними досягненнями. Та в час візитів у Заліщиках до нього редактора і автора газети "Діло" Р. Купчинського доктор розповів про свій спортивний шлях. Спорт він займався з юних літ. Малим хлопцем їздив на ковзанах (совгах, як тоді називали – *М.С.*), плавав, ходив по горах. Але серйозно зайнявся спортом, вивчаючи медицину у Кракові. Це були дев'яності роки XIX століття. Українських спортивних товариств тоді ще не існувало. Його першим наставником став відомий у Кракові тренер Йордан, який збирав молодь і словом та власним прикладом заохочував до заняття фізкультурою і спортом. Займалися тоді плаванням, бігом, спортивною ходьбою, їздою на коні, стрибками у висоту і в довжину, стрибками з жердиною. У плаванні М. Долинський взяв першу нагороду в змаганнях на 1000 метрів. Мав успіхи і в стрибках у висоту. В одному зі спортивних журналів у грудні 1891 р. в хроніці опубліковано повідомлення: *"Студент медицини Маріян Долинський скочив у Кракові класичним стилем 1 м 70 см"*. Відомо, що стрибав він і на 1 м 80 см. Результат достатньо високий, якщо врахувати техніку стрибка: тоді у висоту стрибали, підтягаючи ноги під себе, а не перекидаючи їх боком, як пізніше. За таким стрибком було й інше "диво" – студент М. Долинський перескакував через сімох гімнастичних коней і робив над ними "сальтоморале". На міжнародних студентських спортивних змаганнях у Швейцарії Долинський здобув золоту медаль у стрибках у висоту. Як фахівця у спорті, польська молодіжна організація "Сокол" у Кракові запросила його на посаду інструктора спорту, де він працював аж до закінчення навчання на медичному відділі. Так що Заліщики отримали

в його особі не лише талановитого в минулому спортсмена, але й добро-го організатора спортивного руху.

Поступово Заліщики стають відомими у фізкультурно-спортивних колах. У серпні 1929 р. секція велосипедистів спортивного товариства "Україна" влаштувала пробіг із метою пропаганди велосипедного спор-ту (в 20-х рр. цей вид спорту мав назву – наколесництво). Пробіг почався 5 липня зі Львова і через 21 повітове місто, пройшовши 1600 км, повер-нувся до Львова. Одним з пунктів цього незвичайного заїзду були й Залі-щики. Як повідомляла українська преса, "З 7 записаних прибуло на старт 4, але в дорозі 2 відпало і тому лише 2 спортсмени Р. Мороз і Я. Яримович пройшли всю дистанцію приязно зустрінуті у всіх місцях свого марш-руту", зокрема і в Заліщиках.

Імена перших заліщицьких чемпіонів із легкої атлетики дізнаємося зі спортивних новин, опублікованих у львівських газетах. Так, в травні 1930 р. в Заліщиках відбувалися легкоатлетичні та стрілецькі змагання. За по-відомленнями преси, в легкій атлетиці були такі результати: біг на 100 м і стрибки в довжину виграв Яворський із результатами відповідно 12 секунд і 5,60 м. Естафету 4х100 м виграла шкільна команда, показавши час 50 секунд. У стрибках у висоту переміг Козачкевич – 147 см; стрибки з жердиною і метання списа виграв Юрійчук – 2,25 м і 39,2 м. В штовханні ядра кращий результат показав Піліжанський – 8,85 м, а в метанні диска – Потятинник – 29,32 м. У стрілецьких відбіркових змаганнях виграв Скаржинський, серед молоді – стрілецька спілка з Устечка, індивідуальні змагання – Зиманчик.

У Заліщиках діяла філія Карпатського Лещатарського (Лижного) Клубу (К.Л.К.). Це українське спортивне товариство було створене у грудні 1924 року. До 1937 р. воно вже об'єднувало 18 філій, в тому числі і в Заліщиках, і налічувало 868 членів. К.Л.К. організовував і брав участь у різних змаганнях у рамках Українського Спортивного Союзу, а також у змаганнях з інших ви-дів спорту: легкої атлетики, тенісу, плавання, відбиваного м'яча (волейболу) та ін. У Заліщиках в кінці 30-х рр. членами К.Л.К. були Петро Черлінка, Во-лодимир Романко, Методій Ки-тик, Михайло Мамалига, Ярос-лав Гембатюк та кілька старших членів добродіїв товариства на чолі з М. Долинським.

З ініціативи заліщицької фі-лії К.Л.К. у 1937 р. в Заліщиках відбулися цікаві спортивні зма-гання під назвою "Біг навпрос-тець" (вид легкоатлетичної дис-танції в 30-х роках – біг на 1-3 км через поля, луки, ліси і т. п.).

Заняття гімнастикою у школі

У змаганнях що відбулися 14 травня, взяли участь заліщицькі члени К.Л.К. місцевого товариства "Луг" та члени т-ва "Сокол" із Блищанки. Перед змаганнями усіх оглянув голова "Лугу" лікар д-р М. Долинський. Дистанція змагання під назвою "Біг навпростець" складала 3 км. До фінішу прибуло 20 учасників забігу. Перше місце здобув представник товариства "Луг" Іван Романко, наступні 5 місць зайняли учасники К.Л.К. Петро Черлінка, Володимир Романко, Методій Китик, Михайло Мамалига і Ярослав Гембатюк, у вісімку кращих спортсменів ввійшли також Роман Юрійчук з "Лугу" та Михайло Шкрабик, член "Сокола" із Блищанки. За змаганнями спостерігало кількадесять людей із місцевої публіки. Як відомо, у 1939 р. діяльність К.Л.К. була припинена, а знову відновлена в роки Другої світової війни. Остаточою це спортивне товариство було ліквідоване в 1944 р., з приходом радянської влади.

Партія в шахмати

У Заліщиках розвивалися також і водні види спорту. Тут діяв спортивний клуб "Дністер". У його складі була створена секція плавання. Відомими спортсменами не лише в Галичині, а й у цілій Польщі в 30-х рр. були члени цього товариства брати Володимир і Тадей Юрійчуки. В цей період вересень був часом змагань на першість Галичини з різних видів спорту (тоді це називали "змагання за мистецтво краю"). У 1931 р. такі змагання з плавання серед чоловіків, жінок та молоді відбулися 5-6 вересня. Участь у них брали представники різних спортивних клубів зі Львова і два спортсмени (їх тоді називали "змагунами") із Заліщиків, члени спортивного клубу "Дністер" – брати Юрійчуки. Вони й

змагалися в першості серед чоловіків і виступили просто блискуче, вигравши у 8 дистанціях з 10, на яких проводилися змагання. Львів'яни отримали тоді першість на дистанції 50 м "довільним стилем" та в естафеті 4x50 м. Заліщанин Юрійчук (в протоколі змагань записано Юрійчук І) виграв з рекордами України три дистанції 100 м (1 хв. 21, 9 с), 200 м (3 хв. 32,2 с) і 400 м (7 хв. 42,1 с); вільним стилем та дистанцію 100 м (1 хв. 42,1) стилем "горілиць". Другий із братів Юрійчуків (в протоколі Юрійчук ІІ) теж переміг з рекордними результатами: на трьох дистанціях класичним стилем – 100 м (1 хв. 44,1 с); 200 м (3 хв. 51,4 с) та 400 м (8 хв. 23,3 с). До речі, брати Володимир і Тадей Юрійчуки із заліщицького спортивного клубу "Дністер" до 1932-1934 рр. утримували рекорди Українського Спортивного Союзу в плаванні. Їх випередили в таблиці рекордів УСС серед чоловіків лише через кілька років В. Сліпко та Ю. Шухевич.

Чимало змагань із водних видів спорту відбувалися і в ході проведення "Свята винозбору", яке в 30-х роках традиційно проводилося в Заліщи-

ках. Так, з 15 по 30 вересня 1937 р. в час свята винобрання відбувалися різні спортивні заходи на воді: змагання рибалока, плавців, веслувальників на байдарках та рибальських човнах. 17 вересня відбулося закінчення загальнопольського сплаву, організованого Львівським округом Польської Спілки Човнярів.

Яхтинг на Дністрі

18-го вересня були змагання на човнах, у яких взяли участь 40 човнів із різних міст Польщі. Срібний кубок у запливі на 500 м здобула команда "Легія" зі Львова в складі д-р Котульський – Штогрин. 18-25 вересня 1938 р. відбувся 2-й загальнопольський сплав на човнах "Дністром на Винобрання", на який прибули представники човнярських клубів із всієї Польщі. Сплав очолив Командор Хріст – туристичний керівник львівського округу та керівник головної комісії ПСК Марія Підгірська – Околов.

Осередками спортивно-фізкультурного життя були навчальні заклади міста. У 20-30-х рр. у Заліщицькій учительській семінарії було кілька різних спортивних гуртків. Крім того, існував ще й обов'язковий відділ військової підготовки, відомий під назвою "Гуфец Пжиспособеня Войскового". До нього повинні були входити учні старших років семінарії. Тут їм давали загальну теорію військової справи. У 1936 р. команда гравців "З'язку стрілецького" з Заліщиків брала участь у змаганнях в Садгорі. Головною організацією, яка об'єднувала єврейську молодь міста для занять фізкультурою і спортом, був спортивний клуб "Маккабі".

Ще одним напрямом фізкультурно-оздоровчої діяльності був туристично-краєзнавчий рух, що поєднував подорожування молоді з пізнанням і дослідженням рідного краю. Туристично-краєзнавчий рух у Галичині зародився ще в другій половині XIX століття. Влітку 1884 р. при Львівському студентському товаристві "Академічна бесіда" створено "мандрівний комітет", який організував похід Поділлям до Заліщиків. А в 1925 р. у Тернополі було утворено Подільське туристичне товариство, яке мало свою філію у Заліщиках. Завданням цього товариства було ознайомлення з історією та природою Тернопільщини. Центральний відділ знаходився в Тернополі. Він мав такі секції: туристичну, екскурсійну, охорони природи, догляду за старовиною, краєзнавчу та інші. Це товариство велику увагу надавало пропаганді туристично-краєзнавчої роботи, організовувало та проводило екскурсії і мандрівки, займалося охороною природи та старовини, мало музеї і бібліотеки, пункти прокату туристичного спорядження. Крім того, воно створило своє видавництво, в якому друкували путівники,

карти, буклети та літературу на туристично-краєзнавчу тематику. Подільське туристичне товариство мало свою базу і в Заліщиках, де надавалися платні послуги (нічліг, харчування, екскурсії, транспортні послуги тощо).

У 1930-х рр. активно розвивається й український туризм. Одним із пунктів туристичних маршрутів, організованих різними українськими спортивними та краєзнавчо-туристичними товариствами, були й Заліщики. У 1930 р. в Заліщиках побувала група мандрівників-велосипедистів під керівництвом О. Заславського (член товариства "Чорногора"), яка здійснювала тижневу подорож за маршрутом: Стрий – Станіславів – Ворохта – Косів – Коломия – Снятин – Заліщики – Чортків – Скала над Збручем – Тернопіль – Галич – Ходорів – Жидачів – Журавно – Стрий. За десять днів мандрівники подолали понад 800 км.

Створена у Львові при українському спортивному товаристві "Україна" туристична секція стала організатором водних, пішохідних та лижних туристичних мандрівок. Крім інших заходів, вони проводили акцію під гаслом "1000 км – пішки". У 1932 р. відбулася така мандрівка за маршрутом Львів – Говерла – Заліщики – Львів.

Українське туристично-краєзнавче товариство "Плай" організовувало на початку серпня 1935 р. т. з. "мандрівку на запашнім Поділлі". До участі в цьому туристичному зборі запрошувалися всі українські товариства, що займалися "мандрівництвом" (туризмом). Етапом цієї подорожі був водний шлях Дністра Галич – Заліщики. Мандруючи зі Львова – Станіслава – Бучача залізницею, через Бучаччину, Чортківщину туристи направлялися пішки до Кривчого, а звідси теж пішки прибували до Заліщиків. Після знайомства з містом і околицями Дністром направлялися моторним човном до Галича. Така мандрівка тривала 10 днів. Той самий шлях долали ті, хто починав мандрівку від Заліщиків на моторці по Дністру. Ще один туристичний маршрут у 1935 р. пролягав через Заліщики для мандрівників на мотоциклах, котрі виїжджали з Перемишля і через Стрий – Станіслав – Городенку – Заліщики доїжджали до Кривчого.

Перші мотоциклісти в Заліщиках

зі Стрия Дністром до Заліщиків, під час якої впродовж 10 днів учасники

У туристичних товариствах набуває поширення і водний туризм. В умовах Заліщиччини існували найсприятливіші умови для його розвитку. Цьому сприяла мережа річок, серед яких особливе місце посідав Дністер. Поширення цього виду спорту пов'язане і з розвитком руху пластового юнацтва. Засновником водного туризму в Галичині був Я. Гладкий, який у 1927 р. організував подорож

подорожі подолали 250 км. Ця водна мандрівка була організована членами 5-го куреня Українського пластового юнацтва ім. Я. Завойовника. Ще одна водна мандрівка була проведена новозаснованим куренем УСП "Чорноморці". У 1929 р. пластуни 5-го стрийського куреня під керівництвом П. Савчинського подолали 250 км водного шляху від Стрия до Заліщиків. У серпні 1933 р. в Заліщиках побували учасники першої сокільської водної подорожі на байдарках. Тут їх зустріли заліщицькі студенти, члени "Лугу" і "Просвіти". У 1934 р. відбулася водна мандрівка членів туристичного товариства "Плай" по Дністру за маршрутом: Львів – Заліщики.

У 30-х рр. Заліщики стали свідком численних автомобільних пробігів, що організовувалися львівськими, краківськими і варшавськими клубами автомобілістів. Для пропаганди автотуризму в 1932 р. через Заліщики проклали маршрут експериментального автопробігу на трасі довжиною 4500 км по Польщі на спиртовому паливі (92° спирт – сирцю). На 2 автомобілях "Крайслер" моделі 66 і "Ессекс моделі" 30,6 учасники пробігу проїхали протягом 15 днів по маршруту Модлін – Заліщики – Варшава, відвідавши по дорозі ряд ґуралень, де заправляли машини спиртом. У жовтні 1938 р. в Заліщиках фінішував загальнопольський автопробіг Львів – Заліщики. Участь брало 68 машин, до фінішу дійшло 57. Цікаво, що перше місце зайняла жінка – п. Софія Канненберг, друге – заступник міністра Світальський, а третє – інженер Потворовські. У 1937 р. в Заліщиках фінішував автомобільно-мотоциклетний пробіг зірок автоспорту, організований польським Тюнинг-клубом.

Були й спроби організувати подібні змагання місцевого масштабу. Правда, наміри заліщицьких ініціаторів цієї туристично-спортивної імпрези викликали й справедливую критику за надмірні заходи безпеки. Так сталося з розрекламованим автомобільним рейдом із Заліщиків до Бучача. Участь в автопробігу взяло всього шість автомобілів і один мотоцикл. Зате селяни з тих сіл, через які йшла траса, мусили стерегти на дорозі всі переходи та переїзди під дощем та в холоді цілих 12 годин. Дорога розмокла, тож автомобілі їхали так повільно, що велика кількість людей для охорони дороги взагалі не була потрібна.

Заохочуючи amatorів туристичного руху, організовували навіть польоти на повітряних кулях. У 1928 р. польська повітряна куля "Люблін" долетіла з Варшави до Заліщиків. У 1938 р. Львівський аероклуб організував польоти на повітряних кулях. Їх маршрут пролягав з Погоні до Заліщиків. Так, повітряна куля "Сирена" приземлилася біля Вигоди, а "Катовіце" – в Заліщиках. Звідси повітряна куля "Катовіце", стартувавши із Добрівлян, летіла на висоті 50 м до 2000 м, зі швидкістю 36 км на годину.

Родзинкою святкових імпрез першої третини ХХ ст. в Заліщиках були кінні перегони, організовані військовими місцевого гарнізону. У лютому 1930 р. з ініціативи шефа ветеринарії КОП підполковника Титуса Ба-

довського створено Товариство підтримки розведення коней і розвитку кінного спорту офіцерів КОП. 10-12 липня товариство організувало перші аматорські кінні перегони в Заліщиках на плацу для виїзду, розташованому на пагорбі, між кавалерійськими казармами і залізничною колією Заліщики – Чортків. Напередодні змагань усе місто було заліплене афішами про перегони, в яких брали участь не лише військові, але й цивільні, і серед них панянки з варшавського спортивного клубу “Родини військової”: пані Кучинська і Ромішевська та Соколовська зі Львова. Змагання проходили під патронатом командувача КОП генерала Крушевського і тернопільського воєводи Мощинського.

У п'ятницю 10 липня відбувся конкурс офіцерів КОП із подолання 12 перешкод висотою 1,2 м та шириною 3,5 м. Почесні нагороди отримали: 1-у – поручник Журавський, 2-у – поручник Римжа. В конкурсі серед під-офіцерів КОП із подолання 12 перешкод висотою 1,2 м і шириною 3 м нагороди отримали: 1-у премію – 75 злотих, вахмістр Рачек, 2-у – 50 злотих, взводний Прунгальський, 3-у – 25 злотих отримав вахмістр Гнат. Третім видом змагань стали великі перегони на приз Товариства підтримки розведення коней і розвитку кінного спорту офіцерів КОП для офіцерів і цивільних наїзників на повнолітніх конях різного походження. Дистанцію у 4000 м із 12 перешкодами на місцевості виграв поручник Коціївський, отримавши 100 злотих і почесний диплом.

У суботу, 11 липня, відбувся конкурс із гандикапу на призи Офіцерського будинку відпочинку “Заліщики” для офіцерів та цивільних. Вершники долали 14 перешкод висотою 1,2 м та шириною 3,5 м. Першу нагороду і 125 злотих отримав поручник Щипа, другу і 100 злотих – пан Вартанович. У другому виді змагань “перегони риссю” на приз Товариства підтримки розведення коней і розвитку кінного спорту офіцерів КОП учасники долали дистанцію 1600 м. Перші нагороди отримали поручник Коціївський і ротмістр Галевський. Третім етапом змагань були демонстрація мистецтва кінної їзди уланами. А четвертим став конкурс “Стяг Дністра” з гандикапу через 16 перешкод висотою 1,2 м і шириною 3,5 м. Приз 100 злотих і першість здобув поручник Чеховський, друге місце і 90 злотих – пані Кучинська. Заключним етапом змагань були перегони серед селян на власних конях різної породи у віці 4 роки і старше на дистанцію 1100 м. Нагородою у цьому змаганні були рільничі знаряддя. Правда, імен переможців газета не називає – “демократична” польська преса не вважала за доцільне ставити імена українських селян поруч з польськими “витязями”. У неділю, 12 липня, відбувся конкурс з вміння володіти холодною зброєю для під-офіцерів КОП. Для шаблі на просторі 100 м встановлювалося 12, а для піки – 8 віх, які вершник мав збити, скачучи на коні зі швидкістю 600 м/хв. Нагороди отримали: 1-у в розмірі 75 злотих взводний Волковський, 2-у – 50

злотих – вахмістр Шульц, 3-ю – 35 злотих – взводний Прунгальський і 4-у – 20 злотих – вахмістр Гнат.

У конкурсі курорту “Заліщики” для офіцерів і цивільних вершників із гандикапу через 16 перешкод висотою 1,3 м і шириною 4 м перемогу і винагороду в 175 злотих отримав поручик Римжа. Великі перегони на приз шефа департаменту кавалерії полковника Левінського серед офіцерів і цивільних учасників на дистанції 4000 м із 16

Учасники кінних перегонів

перешкодами на місцевості були наймасовішими. Тут стартувало 43 коні. Перший приз і винагороду в 100 злотих отримав поручник Буртави, друге місце і винагороду 75 злотих завоював поручник Коцийовський. Наступним стало змагання на приз “Поділля” для цивільних вершників і вершниць з гандикапу через 12 перешкод висотою 1,1 м та шириною 3 м. Місця розподілилися таким чином: 1) граф Грохольський, 2) і 3) п. Кучинські, 4) пані Соколовська, 5) Вартанович. Потім були перегони на дистанцію 1600 м з бігу риссю. Стартували 3 коні. Переміг поручник Коцийовський, друге місце посів ротмістр Галєвський. Останнім конкурсом були перегони селян на конях різної породи, про які в детальному репортажі сказано так: *“Справжнім видовищем були селянські перегони, на яких Петрики, Франки і Сташки осідлавши коней “наохляп” мчали наввипередки серед загального гвалту до фінішу за нагородами у вигляді дорогих і практичних рільничих знарядь”*. Як бачимо, детально описуючи перемоги у різних видах змагань, польська преса не наводить результатів перегонів селянських виїздів, очевидно з причин, згаданих вище. За організацію селянських перегонів відповідав заліщицький староста Кжижановський і бурмістр Заліщиків. А суддівську команду очолював інспектор армії генерал дивізії Й. Роммель. Оцінка виїздки і подолання перешкод проводилася згідно “Правил Польської Спілки наїздників”. На замовлення командування корпусу прикордонної охорони в 1931 р. польський Інститут кіно зняв навіть короткометражний фільм на спортивну тематику з назвою “Кінні змагання КОП в Заліщиках”. Змагання стали особливо популярними в період проведення “Свята винозбору”. Кінні перегони організовував Подільський клуб кінного спорту спільно з Товариством розведення коней під патронатом командування батальйону корпусу прикордонної охорони та воеводи тернопільського Казимира Мощинського.

Миттєвості кінних перегонів

Миттєвості кінних перегонів

Саме це товариство за 2 роки організувало створення іподрому КОП в Заліщиках. Іподром був збудований у 1936-1937 рр. досить фахово з плацом для виїздки і біговою доріжкою, незважаючи на короткий час і ґрунтові особливості – глиниста земля. Тут відбувалися змагання і кінні перегони. Коней привозили з Варшави.

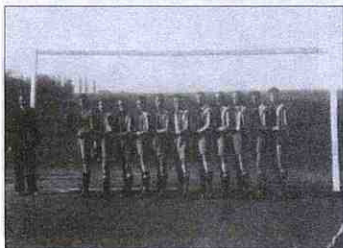
Спортивне життя Заліщиків неможливо уявити без футболу. Правда, дані про виникнення і розвиток цієї найпопулярнішої тепер гри в нашому місті лише фрагментарні. Поява аматорів футболу пов'язана з його поширенням у Східній Галичині. Відомо, що футбольні правила у 1909 р. привіз до Галичини професор Львівської гімназії Іван Боберський. Футбол тоді називали "копаний м'яч". Завдяки йому футболісти дізналися, як потрібно грати. Ці правила були видані раніше у різних містах краю під такою ж назвою "Копаний м'яч". На початках взагалі грали не м'ячем, а кулями з соломи.

*Вшанування
переможців*

Перші футбольні команди виникали при польському товаристві "Стшелец", потім організувалися і євреї. Не маючи відповідного футбольного екіпірування, хлопці копали м'яча "на босу ногу", в більшості м'яч був напханий ганчірками або клоччям. Українські команди нерідко на матч виходили у звичайних довгих штанах і вишитих сорочках. У 20-х рр. вже використовували бутси, які футболісти купляли за свої кошти. Лише заможніші люди могли собі дозволити купувати футболістам форми, м'ячі і спеціальне взуття, яке привозили зі Львова.

Є інформація, що в 1932 р. в нашому місті була команда "Дністер". Відомо, що в 30-х рр. до Заліщиків приїжджала на матчі команда "Стріла" з Копичинців. На виїзні матчі команда їхала одним або кількома возами. "До Заліщик на матч, – згадував учасник Петро Єлій, – ми виїж-

Футбольна команда Заліщиків

джали кількома сноповими возами вночі, напередодні матчу. 60 км дороги долали за світлий день. Перед Заліщиками злазили гравці з возів і по польовій дорозі робили з м'ячем розминку. На стадіон прибували вчасно без запізень...". Стадіон у Заліщиках (його тоді називали "спортивна площа") збудували на місці колишньої броварні, зруйнованої в роки Першої світової війни. Її мури розі-

брали до 1930 р., тоді ж на величезних пивницях броварні і побудовано стадіон. Ще одним клубом, з яким зустрічалися заліщицькі футболісти у 1936-39 рр., був футбольний клуб "Буревій" з Бучача. Він діяв при Бучацькій повітовій філії українського товариства "Сокіл" та був одною з кращих команд округи, яка приїжджала на змагання до Заліщиків.

У місті Заставна до 1940 р. (точна дата невідома) відбувся міжнародний матч між командами Заставни (Румунія) і Заліщиків (Польща), який закінчився з рахунком 0:11 на користь гостей.

Із передвоєнного періоду нам відомі лише кілька імен заліщицьких футболістів. Заліщицький поет і журналіст П. Мельник, який багато уваги приділяв темам спортивної журналістики, в нарисі "Витоки сили і духу" пише про те, що футбольне Придністров'я у довоєнний період знало тоді імена В. Креховецького, Й. Свіченюка, Т. Межвінського, Ю. Антонишина, С. Малюка, М. Мамалиги, М. Сохацького, Б. Канторського, В. Гуда, В. Черничка, Т. Свіченюка, С. Сиротюка та інших.

Такими були деякі події спортивного життя в нашому місті в першій третині XX століття.

Кримінальна хроніка Заліщиків

Суспільне життя у міжвоєнний період супроводжувалося й різними подіями кримінального характеру. В курортному місті, де бувало й чимало приїжджих, нерідко опинялися різні авантюристи та шахраї. У 1930 р. взимку трапився в Заліщиках такий випадок: на подвір'ї міщанина Ельбергера зімлів несподівано якийсь невідомий чоловік. Його занесли до хати, а коли той опритомнів, то розповів, що звати його Мендель Бельович, походить з Освенцима, де виготовляв шапки. Говорив, що, дізнавшись про смерть брата, який служив у війську в Чорткові, поїхав туди, однак йому повідомлено, що документи переслано до гарнізону в Залі-

щиках. Поквапився туди, але через брак грошей, зголоднілий, знепритомнів. Житель Заліщиків Ельбергер зібрав у місті того ж дня певну суму, яку надав йому на дорогу. Через кілька днів подібний випадок стався в Касперівцях. Якась селянка побачила, що незнайомий у селі чоловік зімлів на дорозі. Люди поквапилися йому допомагати, а коли він отямився, розповів таку ж історію. Селяни дали йому їсти, зібрали 13 злотих та найняли фіру, якою той поїхав до Заліщиків. Через 2 дні один житель Касперовець, будучи в Заліщиках, розповів цю історію, і тоді стало зрозуміло, що той пройдисвіт просто дурих добросердних людей своїм умлінням та історією про брата. Газета закликала громадян: "Звертаємо увагу на шахрая, якого належить віддати в руки поліції. Вік його близько 50 років, бородатий, добре одягнутий".

Влітку того ж року в місті виявився ще один "гастролер". В пансіонаті "Пляжа" замешкав чоловік, що представився публіцистом з Варшави, редактором Станіславом Г...скі. Він наніс візит місцевим авторитетам – старості, аптекареві та ін. "Редактор" зотягував з оплатою за прожиття, очікуючи приїзду компаньйона. На тринадцятий день виявилось, що "публіцист" вкрав у проживаючого в цій же віллі геолога Черв'ювського з Бреста над Бугом 500 злотих, який заявив в поліцію. Стало відомо, що поліція підозрювала його в пограбуванні банку в Лодзі та слідувала за ним через двох агентів. Але він вислизнув їм з-під носа, вручивши попередньо власниці пансіонату фальшивий вексель, виставлений через фірму "Сухард" на 200 злотих. Як писала преса, "де з'явиться молодий злочинець знову невідомо. Перед зникненням розплатився з деякими кільказлотовими боргами, мабуть, вкраденими грошима".

Ще одну фінансову аферу в Заліщиках намагалися організувати в 1935 році. Сюди приїхав з екскурсією до Чернівців Н. Цвік, польський громадянин. Він повідомив бідного купця Леона Цвіка, що недавно в Бразилії помер власник великої плантації, Моріц Цвік, залишивши спадщину 3640000 доларів, які мають бути розділені між його родичами. Н. Цвік розповів, що в Заліщиках зголосилося вже 164 Цвіків, а в цілій Польщі більше 500.

У лютому 1936 р. в Заліщиках арештовано колишнього голову кооперативу варшавської електростанції Літмановича, що допустив різні фінансові зловживання на 200 тисяч золотих. У Заліщиках він фігурував під фальшивим прізвищем "графа Кристофорського". Літманович підробив векселі від імені фірми і привласнив 200000 злотих, заінкасувавши ті векселі в готівку. Протягом 1929-1935 рр. він робив зловживання, а потім втік і переховувався в Берліні, згодом – у Заліщиках, поселившись в пансіонаті під іменем "графа Кристофорського". Тут його і заарештовано, бо виявилось, що такого графа немає в природі.

Час від часу виникали кримінальні провадження і стосовно службовців урядових установ нашого міста. Так, у січні 1936 р. в Заліщиках у зв'язку зі

зловживаннями в міській управі працювала судова комісія в складі слідчого судді д-ра Дараха і віце-прокуратора окружного суду в Чорткові Т. Рада. Після опитування арештовано і доставлено до суду в Чорткові бурмістра Стефана Гебду і касирку Анну Гафнер. Через декілька місяців він був відпущений за браком доказів. У липні 1937 р. у зв'язку зі зловживанням, які викрито в господарстві міста Заліщики, арештовано громадського секретаря Максима Красія, якого відставили в розпорядження слідчого судді в Чорткові. У 1938 р. вищий суд розглядав касаційну скаргу колишнього старости в Заліщиках Робакевича, покараного на 4 роки в'язниці.

Нерідко траплялися крадіжки і грабежі. Так, у лютому 1931 р. дантист д-р Жигмонт Мановарда в Заліщиках заявив у поліцію, що працівник його ательє 20-річний практикант Я. Г. забрав з його сховку філателістичну папку з дуже рідкісними марками. Її вартість він оцінив у майже 100000 золотих. Г. арештували, і в травні він постав перед судом у Заліщиках. Обвинувачений у крадіжці колекцій, що належала його роботодавцю, д-ру Мановарді, Г. признався та був засуджений на 6 місяців в'язниці, з відстрочкою покарання на 6 років.

4 травня 1932 р., о 10-й год. вечора, в будинку священика В. Попадюка невідомими зловмисниками вчинено крадіжку. Злочинці виламали двері й вікно до пробоства, вирвали вмуровану в підлогу вогнетривку касу та забрали в касі особисті документи ксьондза, золотий годинник, цінні папери і готівку в сумі 10000 доларів.

У кримінальній хроніці є й повідомлення про трагічні події, що закінчувалися смертю людей. У серпні 1933 р. в Заліщиках робітник місцевої електростанції Семен Шух ремонтував електричну лінію. Одночасно керівник робіт Соломон Гольдштайн включив електричний струм силою 220 вольт, що смертельно вразив Шуха. Як повідомлялося в пресі: *"Він, прикріплений до стовпа, гинув під дією електричного струму близько десяти хвилин. Коли Шуха помітили, його стягнули на землю та вся допомога десятих лікарів була вже безуспішна. Покійний залишив жінку та двоє дітей. Власники електростанції твердили, що Шух помер природною смертю, та сліди опіків на правій руці доказали, що загинув внаслідок враження електричним струмом"*.

У серпні 1938 р. відбувся процес Михайла Наконечного, колишнього старшого постерункового державної поліції в Заліщиках, обвинувачуваного у вбивстві поштайлйона із Заліщиків Когута. В ході дводенного процесу в Чорткові колишнього старшого постерункового польської поліції в Заліщиках Наконечного, обвинуваченого в убивстві працівника місцевого поштового уряду Когута, засуджено до смертної кари через повішення.

У 1938 р. в Заліщиках бандити застрелили 2-х поліціантів: Косцінського і Мазепу та тяжко поранили сторожа гміни. Бандити на конях втекли.

У липні 1931 р., перебуваючи у Заліщиках у відпустці, поручник 1-го полку тяжкої артилерії у Варшаві Ришард Войдельський відкрив стрілянину по прокожних. На постріли прибіг старший постерунків Важеха та хотів відібрати револьвер. Поручник вистрілив тричі в поліція і поранив його важко в руку і ногу. Жандармерія доставила поручника до військового суду у Чорткові.

Траплялися й транспортні катастрофи. Так, у 1937 р. курортниця із Лодзі 29-річна Галина Сметана загинула в автоаварії в Заліщиках на вулиці Конаржевського біля гімназії під колесами автомобіля Леопольда Мишковського з Перемишля. Лікар І. Блютрайх та львівські лікарі рятували її, але безуспішно. У грудні 1934 р. в Заліщиках убився, впадши на купу каміння з воза з соломою вояк граничної сторожі Вацлав Шота.

У серпні 1936 р. під Заліщиками зазнав катастрофи літак, пілотований капітаном Петром Кухрою зі спостерігачем – поручником Маншейном. Лютчики під час падіння зазнали сильних пошкоджень, внаслідок яких капітан Кухр помер у шпиталі в Заліщиках. Причиною катастрофи був т.з. "коркотяг".

Страшна трагедія трапилася у Заліщиках 28 липня 1937 року. 18-літня Ателька Акс, зв'язана з Герсоном Аксом, кинулася під проїжджаючий поїзд. Поїзд розтрощив їх на кусні. Виявилося, що вони були закохані, а мати Ательки примушувала її вийти заміж за іншого парубка. Це й стало причиною подвійного самогубства. При вбитих знайшли два листи, в яких вони просили батьків простити їх вчинок і поховати у весільних одягах в одному гробі.

У березні 1936 р. сталася автобусна катастрофа на шосе між Ягольницею і Чортковом. Автобус із Заліщиків зустрівся з довгою колоною возів, що їхали на торг до міста. По обидва боки дороги знаходилися купи гравію. Водій автобуса подав сигнали і одна з повозок, виїхавши з ряду, хотіла обминати автобус. Тоді водій скерував машину вбік і наїхав на телеграфний стовп. Сила удару повалила стовп, а передок автобуса знищено. Наслідки удару були фатальні. Важкі пошкодження отримали: Антоніна Кацнерова, дружина адвоката з Товстоногу, Юда Фіде та Ерман з Перемишля. Решта пасажирів зазнала легких поранень.

10 серпня 1938 р. о 23-й годині під Заліщиками, на перетині дороги Дзвиняча з головним шосе зіткнулися автомобіль кс. Свидригайла з Берем'ян із мотоциклом, в якому їхали майори бригади КОП Мар'ян Якимовський, Тадеуш Коліговський і капітан Куциловський. На місці загинув майор Якимовський, решта – важко поранені. Поранених привіз до загального шпиталю у Заліщиках адвокат Ломніцький, який їхав на своєму автомобілі. На місце катастрофи виїхав суддя Струтинський і комісар поліції Монета, щоб в'яснити обставини аварії.

У жовтні 1930 р. в Заліщиках через відсутність гальм зіткнулися 4 вагони, навантажені гравієм, із вагонами пасажирського поїзда. Були поранені

робітники, що їхали у тих вагонах: Швапінський, Мониц, Вітюк, Мандзюк і Ковалик. У пасажирському поїзді поранені Чижевський і його жінка з Варшави.

Чимало подій траплялося і в водах та на крутих берегах Дністра. У серпні 1928 р. в Заліщиках трагічно загинув начальник відділу безпеки лодзького воеводства І. Білецький. Він мешкав із дружиною в пансіонаті Нітковської. Під час купання втопився у Дністрі. 20 вересня 1936 р. втопився в Дністрі Генрик Гастис, службовець зі Шльонська. У травні 1937 р. два хлопці: Леон Вармбранд, 13 років, і Віннігер, 14 років, поїли коней у Дністрі в Добрівлянах. Несподівано коні вирвалися від хлопців і перейшли на румунський бік. Хлопці, хочачи зловити коней, побігли на сусідній пляж, найняли байдарку і подалися за кінями. Коли випливали на середину Дністра, байдарка перекинулася і хлопці впали в воду. Віннігер, вміючи плавати, врятувався, а 13-річний Вармбранд втопився.

У 1939 р. "Газета Львівська" писала про ще одну трагічну пригоду на Дністрі в Заліщиках. В районі Сонячного пляжу вирушили на прогулянку Дністром байдаркою 24-річний Зигмунд Штриковський і 27-річний Маврицій Барал, торговий помічник зі Львова. Після того, як човен проплив кілька метрів, до нього сіла службовка Марія Костецька із Заліщиків. Дорогою до Печорної на середині річки човен перевернувся. Тонучим на допомогу поспішив на човні власник друкарні Цісельський. Попри всі його старання не вдалося їх врятувати, бо були перелякані та не вміли плавати. На місце пригоди по тривозі прибула рятувальна моторка, але безуспішно. Потонули чоловіки прийшли в Заліщики на відпочинок зі Львова на вихідні.

У вересні 1933 р. Абрахам Фрідман, 21-річний торговець з Варшави, і Стефан Юзьвак, 22-х років, студент права із Варшави, відпочиваючи в Заліщиках, пішли на румунський бік, щоб звідти оглянути краєвид Заліщиків. По дорозі "вступили до кантини і напилися румунського вина". В стані сп'яніння, не втримали рівноваги і впали зі скали. На їх крик прибув постерунковий, який відвіз їх до громадського шпиталю в Заліщиках. Абрахам Фрідман зазнав лише легких пошкоджень, Юзьвак натомість зазнав сильного струсу мозку, вивих плеча і важких травм лица і голови.

У 1934 р. чудом залишився живим 7-річний хлопчик Дмитро Калинюк, мешканець Заліщиків, що впав з 150-ти метрового берега Дністра. Впавши в урвище, він згодом опритомнів і пішов додому, відбувшись лише подряпинами.

У січні 1937 р. о 2-й годині ночі румунська прикордонна сторожа переслідувала при перетині кордону з Румунії до Польщі двох контрабандистів Івана Стасюка із Добрівлян і Владислава Слободяна з Заліщиків. Слободян на вигук прикордонників здався, а Стасюк скочив у Дністер і зник у його водах. На березі знайдено 106 кг цинамону (кориці), який мав бути переправлений до Польщі. Через дві години після зникнення Стасюка у воді зауважили старжника його біля берега. Стасюка витягнуто на берег і разом зі Слобо-

дням приставили до Чернівців. Дорогою Стасюк тяжко захворів унаслідок холодної купелі і був доставлений до в'язничної лікарні в Чернівцях.

На початку серпня 1937 р. вночі блискавка вдарила в гору на румунському березі, напроти Тінистого пляжу в Заліщиках. Внаслідок тектонічного струсу, викликаного блискавкою, обсунулася кам'яна скеля, що терасою нависала над дорогою до каменоломень.

14 січня 1938 р. на румунському березі Дністра в місцевості Шіт (Кострижівка) затримано чоловіка, який намагався нелегально перейти кордон без огляду. На перехресному допиті він признався, що є власником млина у Вижниці і що хотів перевезти до Польщі валюту, але затриманий в Шіті викинув непомітно в сніг пачки грошей 3000 доларів, кілька тисяч злотих і злиток золота. Вартість пакета складала 1,5 млн. лей, тобто близько 40000 злотих.

22 квітня 1939 р. напроти Заліщиків, у гміні Лука, біля цукроварні на румунській території вибухнула пожежа. Румунська влада телефоном викликала на допомогу пожежну охорону з Заліщиків, яка в складі 16 людей разом із обладнанням переправилась човнами через Дністер і 4 години гасила пожежу. Згоріло 4 жилі доми і 8 господарських будівель.

Були серед цих подій і трагікомічні. У 1925 р. міський суд у Заліщиках розглядав справу, як писала тогочасна преса, *"кривавого спору між кравецьким челядником із Заліщик Петром Посідою і Дмитром Звіздариком із дружиною, якою мав Посіда тривалий час близькі стосунки. Звіздарики допускав то, доти Посіда йому оплачував. Коли ж то скінчилося Звіздарики виступив з претензіями. В час колотнечі виникла бійка, під час якої Звіздарики відгриз Посіди кусок носа, а той відкусив Звіздарику палець"*.

У рубриці подій і пригод польська преса 30-х рр. повідомляла й про інші події, що траплялися в Заліщиках. Так, у 1936 р. у місті перебував екскороль та вождь циган (барон) Матейш Квік. Останній дав тут інтерв'ю кореспонденту газети про міжнародний з'їзд циган у Рівному. Як описує

кореспондент *"Ілюстрованого кур'єра людowego"*, він був чи не єдиним інтелігентом при циганському "королівському дворі", бо виховувався у Москві, де закінчив лицей, читав газети і складав королівські маніфести. Розповів багато цікавого із життя циган, показавши королівський одяг з 12 великими золотими гудзиками, гарний пам'ятний кишеньковий годинник із польським орлом і великим гербом одного з польських князів. Але найцікавішим у його скрині була скрипка з досить затертим написом, вирізаним у дереві на внутрішній стороні – *"Антоніус Страдіваріус"*. Це була т.з. скрипка короля Квіка. На його

Циганський барон
М. Квік

похороні через рік було 7000 людей. Того ж 1936 р. помер 108-річний Іван Блудний, двірський пастух п. Турнау з Заліщиків. Як повідомляла газета, "помер при виконанні служби, будучи з виду цілком здоровим". Так що життя в нашому місті було насичене й такими незвичайними подіями.

РОЗДІЛ III. ЗАЛІЩИКИ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

На початку Другої світової війни

Згідно статистичних даних станом на 1 січня 1939 р. в Заліщиках проживало 5800 населення, з яких 1350 осіб українців, 1200 поляків, 200 польських колоністів, 100 латинників (українців з польською розмовною мовою), 2900 євреїв, 50 німців та представників інших націй. У Старих Заліщиках на 1600 осіб було: 890 українців, 240 поляків, 260 польських колоністів, 50 латинників, 130 євреїв, 25 німців і 5 вірменів. Тут теж були так звані міщани, які жили в окремій частині села та займалися ткацтвом. У 1939 р. площа міста складала 0,80 км².

*Зустріч тернопільського воеводи. Перший зліва – бургомістр Заліщиків
Б. Торбе*

Старостою був Йозеф Кжижановський, його заступником – Людвик Яцковський, повітову команду державної поліції очолював капітан Моне-та. Останнім бургомістром в Заліщиках був аптекар за фахом Богуслав Торбе. Керівником міського уряду був Юліуш Гофман. Судову владу виконували: суд міський у Заліщиках, суд окружний в Чорткові та апеляційний